

Ocena dorobku naukowego dra Sławomira Łukasiewicza w postępowaniu habilitacyjnym w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o polityce.

1. Informacje ogólne.

Dr Sławomir Łukasiewicz jest z wykształcenia historykiem. W 1996 roku ukończył studia historyczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, uzyskując tytuł zawodowy magistra historii po złożeniu rozprawy zatytułowanej *Jerzego Giedroycia walka o pamięć historyczną Polaków. Łamy <Kultury> 1947 – 1956*, przygotowanej w seminarium wybitnego polskiego mediewisty Profesora Jerzego Kłoczowskiego. Pod jego kierunkiem przygotował także rozprawę doktorską: *Trzecia Europa. Polska myśl federalistyczna w Stanach Zjednoczonych 1940 – 1971*, obronioną również w KUL, w 2004 roku. Po ukończeniu studiów historycznych pracował na stanowisku asystenta w Samodzielnej Pracowni Europy Środkowo-Wschodniej w Lublinie poznańskiego Instytutu Zachodniego (1997 – 2002), a następnie - adiunkta w Instytucie Europy Środkowo-Wschodniej (2002 – 2005), po czym przeszedł do pracy w lubelskim oddziale Instytutu Pamięi Narodowej (od 2009 roku sprawuje funkcję kierownika Referatu Badań Naukowych), i jednocześnie w 2012 roku podjął zatrudnienie w Instytucie Europeistyki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego na stanowisku adiunkta.

Pod kierunkiem Profesora Jerzego Kłoczowskiego, choć badacza dziejów średniowiecza, uzyskał dr Sławomir Łukasiewicz wszechstronne przygotowanie metodologiczne i merytoryczne do prowadzenia badań nad dziejami najnowszymi. Wzbogacił je jeszcze i wydatnie rozszerzył w drodze samodzielnych studiów archiwalnych i bibliotecznych podczas wielu pobytów i stażów naukowych między innymi w Europejskim Instytucie Badawczym i Archiwum Historycznym Unii Europejskiej we Florencji (2005), Bibliotece Polskiej w Paryżu i w Archiwum Instytutu Literackiego w Maisons-Laffitte (2005 i 2009), archiwach i bibliotekach polskich i brytyjskich w Londynie (2008, 2009 i 2011) oraz w polskich instytucjach naukowych w Nowym Jorku i Waszyngtonie, między innymi w Instytucie Józefa Piłsudskiego (2011). W tym celu korzystał z licznych stypendiów naukowych między innymi Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej, Fundacji Kościuszkowskiej,

Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Instytutu Pamięci Narodowej itp. Sam też od 2011 roku koordynuje Centralny Program Badawczy Biura Edukacji Publicznej IPN nt. *Polska emigracja polityczna 1939 – 1990*.

2. Ocena dorobku naukowego.

Dr Sławomir Łukasiewicz ma znaczące osiągnięcia badawcze, zawarte w licznych publikacjach naukowych, w sumie w dwóch monografiach, czterech samodzielnych studiach i czterdziestu pięciu artykułach i recenzjach, a także trzech współredagowanych wydawnictwach. Nawet jeśli wyłączy się z wykazu artykułów i recenzji sześć tekstów, będących jednostronicowymi hasłami pomieszczonymi w *Leksykonie historii Kościoła* (2005), to i tak można jednoznacznie stwierdzić, że dokonania naukowe Habilitanta są poważne i zasługują na wysoką ocenę. Tym bardziej iż większość studiów i rozpraw ogłosił w czasopiśmie i wydawnictwach o dużej renomie naukowej i zasięgu ogólnokrajowym między innymi w „Dziejach Najnowszych”, „Przeglądzie Zachodnim”, „Zeszytach Historycznych”, „Roczniku Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej”, „Pamięci i Sprawiedliwości” oraz wydawnictwach naukowych uniwersytetów w Lublinie, Wrocławiu i Warszawie, a także Instytutu Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk i Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Przedmiotem ich jest dość jednorodna tematycznie i chronologicznie problematyka, a mianowicie dzieje polskiej i środkowoeuropejskiej emigracji politycznej od wybuchu drugiej wojny światowej aż po lata dziewięćdziesiąte minionego wieku. Szczególne zainteresowanie budzi polska myśl polityczna na emigracji, zwłaszcza koncepcje integracji europejskiej, a nade wszystko idee i projekty federalistyczne. Dlatego większość artykułów i rozpraw tematycznie związana jest z przedmiotem monografii przygotowanych na stopnie naukowe doktora i doktora habilitowanego. Aczkolwiek w żadnym stopniu nie stanowią one powtórzeń; raczej się dopełniają jako samodzielne i odrębne studia. Stanowią bowiem oryginalne opracowania różnych aspektów i przejawów myślenia politycznego polskich emigrantów i współtowarzyszy z sąsiednich krajów środkowo-europejskich. Ukazują jednocześnie owe idee i projekty federacyjne jako dzieło konkretnych ludzi, bacznie śledzących i komentujących rozwój wydarzeń i

procesów dziejotwórczych w drugim okresie powojennym. Wszak liczne studia poświęcił Habilitant twórcom emigracyjnym i ich roli w kształtowaniu polskich i europejskich idei federacyjnych i integracyjnych między innymi Janowi Wszelakiemu, Romanowi Michałowskiemu, Oskarowi Haleckiemu, Piotrowi Wandyczowi, Marianowi K. Dziewanowskiemu, Zygmuntowi Nagórskiemu, Jerzemu Nowakowi-Jeziorańskiemu i Izydorowi Modelskiemu. Dopełnieniem Jego studiów nad dziejami powojennej polskiej emigracji w Stanach Zjednoczonych i w krajach Europy zachodniej jest kilka artykułów traktujących o stosunku władz krajowych i ich służb specjalnych wobec środowisk emigracyjnych i ich liderów politycznych. Podjęcie tej problematyki związane było zapewne z przejściem Autora do pracy w Instytucie Pamięci Narodowej, dla której to instytucji badania nad systemem opresyjnym władz komunistycznych nabrały pierwszorzędного znaczenia. Pewnym także dopełnieniem Jego studiów nad dziejami najnowszymi są również rozprawy z zakresu historii historiografii polskiej.

Niezależnie jednak o podejmowanej przez Habilitanta problematyki badawczej Jego prace cechuje wysoka kultura badawcza, będąca wynikiem wszechstronnego opanowania warsztatu naukowego historyka dziejów najnowszych i historyka myśli politycznej. Przede wszystkim niezwykle bogate analizy i opisy danego zjawiska lub wydarzenia historycznego, oparte na solidnej podstawie źródłowej, świadczą o dużej wiedzy naukowej Habilitanta i umiejętnościach badawczych. Zawierają bogatą treść i dobrze udokumentowane i uzasadnione wnioski i uogólnienia. Dr Sławomir Łukasiewicz umiejętnie selekcjonuje przekazy źródłowe, odpowiednio je weryfikując, by w miarę możliwości w sposób rzeczowy i obiektywny odtworzyć rozwój wydarzeń i wypadków wszak nieodległej jeszcze przeszłości. W jej rekonstruowaniu skupia się na sprawach ważnych z punktu widzenia procesu dziejotwórczego. Ma to szczególne znaczenie w przypadku studiów nad dziejami myśli politycznej, w których Habilitant zajmuje postawę bezstronnego interpretatora i komentatora, nie poddając się oddziaływaniu analizowanych idei i projektów społecznych, i unikając jednocześnie pokusy dominacji na nimi. Rzetelność i obiektywizm badawczy stanowią trwałą cechę Jego dokonań naukowych. Wszystko to świadczy o dobrym przygotowaniu metodologicznym i merytorycznym do prowadzenia samodzielnie badań historycznych. Jego prace swym nowatorstwem poznawczym i oryginalnością

podejmowanej problematyki znacznie wzbogacają historiografię dziejów najnowszych Polski.

3. Ocena rozprawy habilitacyjnej.

W głównym nurcie zainteresowań badawczych dra Sławomira Łukasiewicza sytuuje się problematyka rozprawy habilitacyjnej. Dobrze, że została podjęta, ponieważ z wielu powodów zasługuje na uwagę. Co prawda Habilitant nie jest jej pierwszym autorem, gdyż pięć lat temu ukazały się dwie monografie Artura Trudzika: *Polski Ruch Wolnościowy „Niepodległość i Demokracja” i jego organ prasowy „Trybuna”. Dzieje ruchu, periodyku i innych czasopism wydawanych przez PRW „NiD” oraz Myśl społeczno-polityczna Polskiego Ruchu Wolnościowego „Niepodległość i Demokracja” w latach 1945 – 1955*. Ale te wskutek nieporadności postępowania badawczego autora nie wytrzymują próby krytyki naukowej i tym samym nie mogą wypełnić istotnych braków historiografii powojennej polskiej emigracji politycznej. W tej sytuacji monografia dra Sławomira Łukasiewicza jawi się jako dzieło poważne i dojrzałe, opracowane na wysokim poziomie merytorycznym i redakcyjnym. Tym bardziej że środowisko polityczne Polskiego Ruchu Wolnościowego „Niepodległość i Demokracja” wyróżniało się korzystnie pod względem intelektualnym i ideowo-politycznym na tle polskiej emigracji politycznej w drugim okresie powojennym, stając się naturalnym spadkobiercą i kontynuatorem najlepszych polskich tradycji demokratycznych i humanistycznych. Jego dzieje stanowią istotny fragment przeszłości polskiej emigracji politycznej i dziejów najnowszych Polski, zasługujący ze swym demokratyzmem, proeuropejskością, realizmem politycznym na uznanie i upowszechnienie we współczesnej polskiej kulturze politycznej. Dlatego już z tego punktu widzenia opracowanie jego problematyki przez dra Sławomira Łukasiewicza w ramach programu badawczego Instytutu Pamięci Narodowej, nastawionego dotąd na uprawianie martyrologicznego nurtu historiografii, postrzeganej przez pryzmat spuścizny źródłowej po komunistycznych służbach specjalnych, napawa optymizmem i dobrze rokuje na przyszłość badaniom historycznym. Tym bardziej że Habilitant, podobnie jak we wcześniejszych opracowaniach, wykazał się obiektywizmem i rzetelnością

badawczą. Przyjął odpowiednią koncepcję monografii i dobrze zaplanował jej realizację, by ukazać w miarę wszechstronnie anatomię ruchu społecznego: Polskiego Ruchu Wolnościowego „Niepodległość i Demokracja”, a więc przedstawił jego genezę, rozwój struktur organizacyjnych, jego twórców i adherentów, koncepcje ideowe i polityczne, relacje z innymi ugrupowaniami emigracyjnymi, wpływy na emigracji, oddziaływanie międzynarodowe i na życie polityczne kraju oraz jego zanikanie i formalne rozwiązanie itp. W sposób przeto niemal kompletny i wszechstronny zanalizował i opisał półwieczną aktywność polskich demokratów w świetnie opracowanej pod każdym względem monografii, która może pozostać wzorem analizy dziejów ruchu społecznego od jego narodzin poprzez dojrzałą działalność aż po zanikanie i obumieranie. W takim postrzeganiu dziejów ruchu społecznego wyraża się politologiczne określenie celu badawczego i jego zrealizowanie, co w przypadku dra Sławomira Łukasiewicza - historyka habilitującego się w dziedzinie nauk o polityce ma istotne znaczenie. W ocenie Jego monografii można jedynie powtórzyć wszystkie komplementy naukowe, odnoszące się do wcześniejszego dorobku publikacyjnego, a więc że Autor wykorzystuje szeroką i różnorodną podstawę źródłową, że świetnie sobie radzi z krytyką źródeł, że na ich podstawie odtwarza bogaty i zróżnicowany obraz aktywności Polskiego Ruchu Wolnościowego „Niepodległość i Demokracja” itp. Można bez żadnej przesady stwierdzić, iż stanowi wzorcowe studium historyczno-politologiczne, oryginalne, o dobrze przemyślanej konstrukcji, logicznej i żywej narracji, zawierające zróżnicowane opinie i wnioski, oparte na solidnej podstawie źródłowej. Znacznie zatem wzbogaca współczesną historiografię polską, ukazując jednocześnie nowe obszary i problemy historiograficzne. Habilitant dowiódł bowiem dużych swych kompetencji i możliwości badawczych w dziedzinie badań nad najnowszą historią polityczną w perspektywie politologicznej. Toteż Jego monografia spełnia wymogi formalne i merytoryczne stawiane rozprawom habilitacyjnym.

Nie można jednak nie dostrzec jej pewnych słabości i braków. Wydaje się, że Autor zbyt dużą wagę przywiązuje do kwestii oceny charakteru organizacyjnego przedmiotu badań, a więc czy PRW „NiD” tworzył partię polityczną czy raczej ruch społeczno-polityczny. Przyznaje nawet, że próba rozważenia tej kwestii była jednym „z pretekstów do napisania tej książki i która wyznaczała perspektywę badawczą” (s. 707). Dlatego zamiast koncentrować się na owej w istocie drugorzędnej kwestii, należało na przykład bardziej wnikliwie i systematycznie odtworzyć koncepcje

ideowopolityczne tego ugrupowania, a więc ukazać ich strukturę, uwarunkowania doktrynalne i społeczne, związek z ówczesną rzeczywistością emigracyjną, krajową i międzynarodową, ich trwałość i zmienność, kierunki ewolucji itp. Pozwoliłoby to Habilitantowi bardziej jednoznacznie usytuować je w panoramie ówczesnej polskiej myśli politycznej jako idee lewicowo-demokratyczne, kontynuujące niezwykle bogate i różnorodne polskie tradycje demokratyczne, rozwijane również na emigracji w przeszłości. Już zresztą sama nazwa ugrupowania: Polski Ruch Wolnościowy „Niepodległość i Demokracja” wskazywała na ścisłe zespolenie wartości demokratycznych i patriotycznych, pozostających najcenniejszym dorobkiem i komponentem polskiego myślenia politycznej i polskiej kultury politycznej. Wydaje się, że w ocenie tego ugrupowania nie wystarczy postrzeganie go przez pryzmat antykomunizmu i antysowietyzmu (antyrosyjskości). Trzeba czegoś więcej, czyli bardziej wyraźnego zdefiniowania jego oblicza lewicowo-demokratycznego poprzez zrekonstruowanie jego stylu myślenia politycznego o sprawach polskich, kraju, przyszłości społeczeństwa i państwa itd., oraz promowanej polityki polskiej.

4. Ocena działalności organizacyjnej, dydaktycznej i popularyzatorskiej.

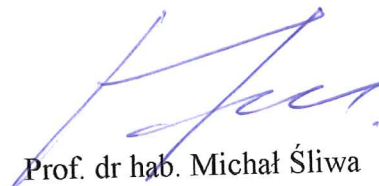
Wyniki swych badań naukowych dr Sławomir Łukasiewicz przedstawił również na licznych, bo w sumie trzydziestu konferencjach naukowych krajowych i międzynarodowych. Współorganizował dziesięć kolejnych konferencji naukowych. Jest stałym recenzentem czasopisma historycznego „Pamięć i Sprawiedliwość” oraz innych wydawnictw Instytutu Pamięci Narodowej, a także wystaw przez niego organizowanych. Ma również poważne osiągnięcia w zakresie popularyzacji wiedzy historycznej poprzez liczne spotkania z młodzieżą i osobami dorosłymi, wywiady i publikacje prasowe i w mediach elektronicznych oraz wykłady w różnych stowarzyszeniach i organizacjach społecznych. Wykazał się ponadto znaczącym już doświadczeniem organizacyjnym, sprawując między innymi funkcję kierownika Referatu Badań Naukowych w lubelskim oddziale Instytutu Pamięci Narodowej, koordynatora Centralnego Programu Badawczego Biura Edukacji Publicznej IPN „Polska emigracja polityczna 1939 – 1990” i współorganizując różne inne działania i

przedsięwzięcia badawcze i popularyzatorskie. Pomimo krótkiego jeszcze okresu zawodowej pracy dydaktycznej w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim zdołał wypromować sześciu magistrów studiów europeistycznych oraz prowadzić zajęcia dydaktyczne na wysokim poziomie merytorycznym i pedagogicznym w językach polskim i angielskim z zakresu historii najnowszej Polski i powszechnej w Instytucie Europeistyki i Instytucie Historii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Powyższa aktywność dopełnia obraz działalności dra Sławomira Łukasiewicza jako rzetelnego i kompetentnego badacza i nauczyciela akademickiego, którego dokonania zasługują na wysoką ocenę.

5. Konkluzja ogólna.

Dotychczasowe osiągnięcia badawcze, w tym rozprawa habilitacyjna, oraz dokonania organizacyjna, popularyzatorskie i dydaktyczne w pełni uzasadniają starania dra Sławomira Łukasiewicza o uzyskanie stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w zakresie nauk o polityce. Są one wyrazem oryginalnych poszukiwań badawczych i pozytywnej aktywności społecznej. Spełniają ustawowe wymogi formalne stawiane osobom ubiegającym się o ów stopień naukowy. Dlatego wnioskuję Komisji Postępowania Habilitacyjnego przy Radzie Naukowej Instytutu Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk w Warszawie przyjęcie uchwały o nadanie dr. Sławomirowi Łukasiewiczowi stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o polityce.

Kraków, dnia 22. 04. 2015 r.

Prof. dr hab. Michał Śliwa